യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 3✓
(ഉത്.പത്തി+പ്രകരണമ്)/സർഗം 121✓

ച+ണ്ഡാ+ല്യുവാച .

കേന-ചി+ത്ത്വ+ഥ കാലേന+ ഗ്രാമക്യേ+സ്മിഞ്-ജനേ+ശ്വര .
അവൃഷ്ടി-ദുഃഖമ-ഭവദ്/ഭീഷണം ഭ+ഗ്ന-മാനവമ് .. 1

മഹ-താനേന ദുഃഖേന സർവേ തേ+ ഗ്രാമകാ ജനാഃ .
വിനിർ-ഗ+ത്യ ഗതാ ദൂരം സർവേ പ+ഞ്ച+ത്വ-മാഗതാഃ .. 2

തേനേമാ ദുഃഖ-ഭാഗി+ന്യഃ(ശ്) ശൂ+ന്യാ/ വയ-മിഹ+ പ്രഭോ .
സൗ+മ്യ ശോചാമ സ+ദ്വാഷ്പ/മാചാ+ന്തേ+ക്ഷണ-ധാരയാ .. 3

ഇ+ത്യാ-കർണ്യാങ്ഗനാ-വ+ക്ത്രാ+ദ്രാജാ വിസ്മയ-മാഗതഃ .
മന്ത്രിണാം/ മുഖ-മാലോ+ക്യ ചി+ത്രാർ/പിത ഇവാ-ഭവത് .. 4

ഭൂയോ വിചാരയാ-മാസ തദാ+ശ്ച+ര്യ-മനു+ത്തമമ് .
ഭൂയോ ഭൂയോ്ഥ പ+പ്ര+ച്ഛ ബഭൂ-വാ+ശ്ച+ര്യ-വാനിതി .. 5

തേഷാം സമുചിതൈർ/ദാന/സ+ന്മാനൈർ/ദുഃഖ-സംക്ഷയമ് .
കൃ+ത്വാ കരുണയാ-വിഷ്ടോ ഇഷ്ട-ലോക-പരാവരഃ .. 6

സ്ഥി+ത്വാ ത+ത്ര ചിരം(ങ്) കാലം/ വിമൃ+ശ്യ നിയതേർ/ഗതീഃ .
ആജഗാമ ഗൃഹം പൗരൈർ/വ+ന്ദിതഃ(ഫ്) പ്രവി-വേശ ഹ .. 7

പ്രാതസ്-ത+ത്ര സഭാ+സ്ഥാനേ മാമ-പൃ+ച്ഛ-ദസൗ നൃപഃ .
കഥമേവം മുനേ+ സ്വപ്നഃ(ഫ്) പ്ര+ത്യ+ക്ഷ-മിതി വിസ്മിതഃ .. 8

യഥാ/വസ്തു-തയാ ത+സ്യ തത ഉ+ക്തഃ(സ്) സതാ-ദൃശഃ .
സംശയോ ഹൃദയാ+ന്നു+ന്നോ വാതേ-നേവാമ്/ബുദോ ദിവഃ .. 9

ഇ+ത്യേവം രാഘവാ-വി+ദ്യാ മഹതീ+ ഭ്രമ-ദായിനീ .
അസത്-സ+ത്താം(ൻ) നയ+ത്യാശു/ സ+ച്ചാ-സത്താം(ൻ) നയ+ത്യലമ് .. 10

ശ്രീരാമ ഉവാച .
കഥ-മേവം(വ്) വദ+ ബ്രഹ്മൻഥ്.സ്വപ്നഃ(സ്) സ+ത്യ+ത്വ-മാഗതഃ .
ഭ്രമോ-ദാര ഇവൈഷോ്ർഥോ നമേ ഗലതി ചേതസി .. 11

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
സർവ-മേത-ദവി+ദ്യായാം സംഭവ+ത്യേവ രാഘവ .

ഘടേഷു പടതാ ദൃഷ്ടാ+ സ്വപ്ന-സംഭ്ര-മിതാ-ദിഷു .. 12

ദൂരം(ൻ) നികട-വദ്/ഭാതി മുകുരേ്വ+ന്ത-രിവാ-ചലഃ .
ചിരം ശീ+ഘ്ര+ത്വ-മായാതി പുനഃ(ശ്) ശ്രേഷ്ഠേവ യാമിനീ .. 13

അസം/ഭവ+ശ്ച ഭവതി+ സ്വപ്നേ+സ്വ-മരണം(യ്) യഥാ .
അസ+ച്ച സദിവാ-ഭാതി+ സ്വപ്നേ+ഷ്വിവ നഭോ-ഗതിഃ .. 14

സു+സ്ഥിതം/ സുഷ്ഠ ചലതി+ ഭ്രമേ-ഭൂ പരി-വർത-വത് .
അചലം(ഞ്) ചലതാ-മേതി മദ-വി+ക്ഷുബ്ധ-ചി+ത്തവത് .. 15

വാസനാ-വലിതം(ഞ്) ചേതോ യ+ദ്യഥാ ഭാവയ+ത്യലമ് .
ത+ത്ത-ഥാനു-ഭവ+ത്യാശു നത-ദസ്തിന വാ+പ്യസത് .. 16

യദൈവാ+ഭ്യുദിതാ വി+ദ്യാ+ ത്വഹം(ൻ)ത്വാദി-മയീ മുധാ .
തദൈവാ-നാദി-മ+ധ്യാ+ന്താ+ ഭ്രമ+സ്യാ-ന+ന്തതോ-ദിതാ .. 17

പ്രതിഭാസ-വശാദേവ സർവോ വിപരി-വർതതേ .
ക്ഷണഃ(ഖ്) ക+ല്പ+ത്വ-മായാതി ക+ല്പ+ശ്ച ഭവതി+ ക്ഷണഃ .. 18

വിപ+ര്യസ്ത-മതിർ/ജ+ന്തുഃ(ഫ്) പ+ശ്യ+ത്യാ+ത്മാന-മേഡകമ് .
ബിഭർതി സിംഹതാ-മേഡോ വാസനാ-വശതഃ(സ്) സ്വയമ് .. 19

വിഷമ+ഭ്രമദാ-വി+ദ്യാ-മോഹാ-ഹ+ന്താ-ദയഃ(സ്) സമാഃ .
സർവേ ചി+ത്ത-വിപ+ര്യാസ-ഫല-സംപ+ത്തി-ഹേതുതഃ .. 20

കാക-താലീയ-വ+ച്ചേതോ/വാസനാ-വശതഃ(സ്) സ്വതഃ .
സംവദ+ന്തി മഹാ-രമ്ഭാ+ വ്യവ-ഹാരാഃ(ഫ്) പരസ്പരമ് .. 21

വൃ+ത്തം പ്രാക്/പ+ക്കണേ രാ+ജ്ഞഃ(ഖ്) ക+സ്യ-ചില്ല-വണ+സ്യ യത് .
പ്രതിഭാതം(ൻ) തദേ-തസ്യ സ+ദ്വാ-സ+ദ്വാ മനോഗതമ് .. 22

വിസ്മര+ത്യപി വി+സ്തീർണാം(ങ്)/
കൃതാം(ഞ്) ചേതഃ(ഖ്)ക്രിയാം(യ്) യഥാ .
തഥാ കൃതാമ+പ്യകൃതാ/മിതി+ സ്മരതി നി+ശ്ചിതമ് .. 23

തഥാ ന ഭു+ക്ത-വാനസ്മി ഭു+ക്ത-വാനിതി ചേതസി .
സ്വപ്നേ ദേശാ+ന്തര-ഗമേ+ പ്രാകൃതോ്വ+പ്യവ-ബു+ദ്ധ്യതേ .. 24

വി+ന്ധ്യ-പുഷ്കസ-സു+ഗ്രാമേ+ വ്യവ-ഹാരോ്വ്യ-മീദൃശഃ .
പ്രതി-ഭാസാ-ഗതസ്-ത+സ്യ+ സ്വപ്നേ പൂർവ-കഥാ യഥാ .. 25

അഥവാ ലവണേ-നാശു ദൃഷ്ടോ യഃ(സ്) സ്വപ്ന+വിഭ്രമഃ .
സ ഏവ സംവിദം പ്രാപ്തോ/ വി+ന്ധ്യ-പുഷ്കസ-ചേതസി .. 26

ലാവണീ+ പ്രതിഭാ∫∫രൂഢാ വി+ന്ധ്യാ/പുഷ്കസ-ചേതസി .
വി+ന്ധ്യ-പുഷ്കസ-സംവി+ദ്വാ∫∫രൂഢാ പാർഥിവ-ചേതസി .. 27

യഥാ ബഹൂനാം സദൃശം(വ്) വചനം(ൻ) നാമ മാനസമ് .
തഥാ+ സ്വപ്നേ∫പി ഭവതി/ കാലോ ദേശഃ(ഖ്) ക്രിയാപി ച ..28

വ്യവ-ഹാര-ഗതേസ്/ത+സ്യാഃ(സ്) സ+ത്താസ്തി+ പ്രതി-ഭാസതഃ .
സ+ത്താ സർവ-പദാർ/ഥാനാം(ൻ) നാ+ന്യാസം-വേദനാ-ദൃതേ .. 29

സംവേ-ദനേ-തരാ ഭാതി/ വീചിർവാ ജല-സംഗതിഃ .
ഭൂത-ഭവ്യ-ഭവി+ഷ്യ+സ്ഥാ തരു-ബീജേ തരു+ര്യഥാ .. 30

ത+സ്യാഃ(സ്) സ+ത്ത്വമ-സ-ത്ത്വം(ഞ്) ച/ നസ+ന്നാസ-ദിതി+ സ്ഥിതമ് .
സത്-സദേവ ഹി സംവി+ത്തേ/രസം(വ്)വിത്തേ-രസ+ന്മയമ് .. 31

നാവി+ദ്യാ വി+ദ്യതേ കിംചിത്-തൈലാദി സികതാ+സ്വിവ .
ഹേമ്നഃ(ഖ്) കിം(ങ്) കടകാ-ദന്യത്/പദം സ്യാ+ദ്ധേ-മതാം വിനാ .. 32

അവി+ദ്യ-യാ+ത്മ-ത+ത്ത്വ+സ്യ സംബ+ന്ധോ നോപ-പദ്യതേ .
സംബന്ധഃ(സ്) സദൃ-ശാനാം(ഞ്)ച
യഃ(സ്) സ്ഫുടഃ(സ്) സ്വാനു-ഭൂതിതഃ .. 33

ജതു-കാഷ്ഠാദി-സംബ+ന്ധോ/ യഃ(സ്) സമാ-സമ-യോഗതഃ .
നാ+ന്യോ+ന്യാനു-ഭവാ-യാസൗ/ തദേക+സ്പ+ന്ദ-മാത്രകമ് .. .34

പരമാർഥ-മയം സർവം(യ്) യഥാ തേനോപ-ലാദയഃ .
ചിതാ സമഭി-ചേ+ത്യ+ന്തേ സംബ+ന്ധ-വശതഃ(സ്) സമാഃ .. 35

യദാ ചി+ന്മാ+ത്ര-സ+ന്മാ+ത്ര/മയാഃ(സ്) സവ ജഗദ്/ഗതാഃ .
ഭാവാസ്-തദാ വിഭാ+ന്ത്യേതേ മിഥഃ(സ്) സ്വാനു-ഭവ+സ്ഥിതേഃ .. 36

ന സംഭ-വതി സംബ+ന്ധോ വിഷ-മാണാം(ൻ) നിര+ന്തരഃ .
ന പര+സ്പര-സംബ+ന്ധാ+ദ്വിനാനു-ഭവനം/ മിഥഃ .. 37

സദൃശേ സദൃശം(വ്) വസ്തു+ ക്ഷണാദ്/ഗ+ത്വൈ-കതാ-മലമ് .
രൂപമാ+സ്ഫാരയ+ത്യേക/മേക+ത്വാ-ദേവ നാ+ന്യഥാ .. 38

ചി+ച്ചേത്യ-മിലിതാ ദൃ+ശ്യ-രൂപയോ-ദേതി ചേതനഃ .
[ജഡം(ഞ്) ജഡേന മിലിതം(ങ്) ഘനം സംപ+ദ്യതേ ജഡമ് .]

ന ച ചിജ്-ജഡയോ+രൈ+ക്യം(വ്) വൈല+ക്ഷ+ണ്യാത്/ക്വചിദ്/ഭവേത് .. 39

ചിജ്-ജഡൗ/ ചി+ത്ര ഏക+ത്ര ന-തൗ/ സംമി-ലതഃ(ഖ്) ക്വചിത് .
ചി+ന്മയ+ത്വാച്-ചിദാ-ലമ്ഭശ്-ചിദാലമ്/ഭേന വേദനമ് .. 40

ദാരു-പാഷാണ-ഭേദാനാം(ൻ) നതു+ ഹ്യേതേ ചിദാ+ത്മകാഃ .
പദാർഥോ ഹി പദാർഥേന പരിണാ+മ്യനു-ഭൂയതേ .. 41

ജി+ഘ്ര-യൈവ രസാ+സ്വാദഃ(സ്) സജാ+തീയാ-മലോ-ദയഃ .
ഐക്യം(ഞ്) ച വി+ദ്ധി സംബ+ന്ധം(ൻ) നാസ്ത്യ-സാവ-സമാന-യോഃ .. 42

ജഡ-ചേതനയോസ്-തേന/ നോപ-ലാദി ജഡം മതമ് .
ചിദേവോ/പല-കുഡ്യാദി/രൂപി-ണീതി മിതാ ചിതാ .. 43

ഏകീ-ഭാവം(ങ്) ഗതാ+ ദ്രഷ്ട-ദൃശ്യാദി കുരുതേ+ ഭ്രമമ് .
കാഷ്ഠോപ-ലാ+ദ്യ-ശേഷം ഹിം/ പര-മാർഥ-മയം(യ്) യതഃ .. 44

തദാ+ത്മനാ തത്-സംബ+ന്ധേ ദൃശ്യ+(ത്-വേ)നോപ-ല+ഭ്യതേ .
സർവം സർവ+പ്രകാരാ+ഢ്യ/മന+ന്ത-മിവ യ+ത്നതഃ .. 45

വി+ശ്വം സ+ന്മാത്ര-മേവൈത+(ദ്-വി)ദ്ധി ത+ത്ത്വ-വിദാം(വ്) വര .
അസ+ത്താ+ത്യാഗ-നിഷ്ഠേന/ വി+ശ്വം(ൽ) ല+ക്ഷ-ശത+ഭ്രമൈഃ .. 46

പൂരിതം(ഞ്) ചി+ച്ചമത്/കാരോ/ നച കിം(ഞ്)ചന പൂരിതമ് .
സംക+ല്പ-നാഗരാ ന്യൂണാം/ മിഥഃ(സ്) സ്പ+ന്ദ+ന്തി നോ യഥാ .. 47

ന ദേശ-കാല-രോധായ തഥാ സർഗേ+ഷ്വിതി+ സ്ഥിതിഃ .
ഭേദ-ബോധേ ഹി സർഗ+ത്വ/മഹം(ൻ)ത്വാദി+ഭ്രമോ-ദയഃ .. 48

ഹേമ-സംവിത്/പരി+ത്യാഗേ കടകാദി+ഭ്രമോ യഥാ .
കടകാദി+ഭ്രമോ ഹേമ്നി ദേശാ+ദ്ദേശം/ ഭവാദ്/ഭവമ് .. 49

ദൃഗ്/ദർശന-പരി+ത്യാഗേ നാവി+ദ്യാസ്തി പൃഥക്/സദാ .
കടകാദി-മഹാ-ഭേദ-മേകം ഹേമ യഥാ-മലമ് .. 50

ബോധൈ-ക+ത്വാ-ദയം/ സർഗസ്/തദേ-വാസ+ന്നയ+ത്യലമ് .
സേനാ മൃത്.സംവിദാ ചി+ത്രാ മൃ+ന്മാത്ര-മിവ മൃ+ന്മയീ .. 51

ജല-മേകം(ൻ) തരങ്ഗാദി/ ദാർവേകം ശാല-ഭ+ഞ്ജികാ .
മൃ+ന്മാത്ര-മേകം കുമ്/ഭാദി+ ബ്രഹ്-മൈകം(ൻ)ത്രി-ജഗദ്/ഭ്രമഃ .. 52

സംബ+ന്ധേ ദൃ+ശ്യ-ദൃഷ്ടീനാം മ+ധ്യേ+ ദ്രഷ്ടുർഹി യ+ദ്വപുഃ .
ദ്രഷ്ടൃ-ദർശന-ദൃ+ശ്യാദി-വർജിതം(ൻ) തദിദം പരമ് .. 53

ദേശാ+ദ്ദേശം(ങ്) ഗതേ ചി+ത്തേ മ+ധ്യേ യ+ച്ചേ-തസോ വപുഃ .
അജാ+ഡ്യസം(വ്)വി+ന്മനനം(ൻ) ത+ന്മയോ ഭവ സർവദാ .. 54

അജാ+ഗ്രത്-സ്വപ്ന-നി+ദ്ര+സ്യ യ+ത്തേ രൂപം/ സനാതനമ് .
അചേതനം(ഞ്)ചാജഡം(ഞ്) ച ത+ന്മയോ ഭവ സർവദാ .. 55

ജഡതാം(വ്) വർജയി+(ത്-വൈ)കാം/ ശിലായാ ഹൃദയം ഹി തത് .
അ+ക്ഷുബ്ധോ വാഥവാ+ ക്ഷുബ്ധസ്/ത+ന്മയോ ഭവ സർവദാ .. 56

കസ്യചിത്/കിം(ഞ്)ചനാ-പീഹ നോദേ-തിന വിലീ-യതേ .
അ+ക്ഷുബ്ധോ വാഥവാ+ക്ഷുബ്ധഃ(സ്) സ്വസ്ഥസ്-തിഷ്ഠ യഥാ-സുഖമ് ..57

നാഭി-വാഞ്ഛതി നോ+ ദ്വേഷ്ടി/ ദേഹേ കിംചിത്/ക്വചിത്/പുമാൻ .
സ്വ+സ്ഥ+സ്തിഷ്ഠ നിരാ-ശ+ങ്കം(ൻ) ദേഹ-വൃ+ത്തിഷു മാ പത .. 58

ഭവിഷ്യദ്/ഗ്രാമക+ഗ്രാ+മ്യ/കാ+ര്യ+വ്യവ-സിതോ യഥാ .
ചി+ത്ത-വൃ+ത്തിഷു മാ തിഷ്ഠ/ തഥാ സ+ത്യാ+ത്മതാം(ങ്) ഗതഃ .. 59

യഥാ ദേശാ+ന്തര-നരോ/ യഥാ കാഷ്ഠം(യ്) യഥോപലഃ .
തഥൈവ പ+ശ്യ ചി+ത്തം(ൻ) ത്വമ-ചി+ത്തൈവ യദാ+ത്മനാ .. 60

യഥാ ദൃഷദി നാസ്/ത്യമ്ബു യഥാമ്/ഭസ്യ-നല+സ്തഥാ .
സ്വാ+ത്മ+ന്യേ-വാസ്തി നോ ചിത്തം/ പരമാ+ത്മനി തത്കുതഃ ..61

പ്രേ+ക്ഷ്യമാണം(ൻ) ന യത്/കിംചിത്/തേന യത്/ക്രിയതേ+ ക്വചിത് .
കൃതം ഭവതി ത+ന്നേതി/ മത്വാ ചി+ത്താ-തിഗോ ഭവേത് .. 62

അ+ത്യ+ന്താ-നാ+ത്മ-ഭൂത+സ്യ യ+ശ്ചി+ത്ത+സ്യാനു-വർതതേ .
പ+ര്യ+ന്ത-വാസിനഃ(ഖ്) കസ്മാൻ/-ന+ ല്ലേച്ഛ+സ്യാനു-വർതതേ .. 63

നിര+ന്തര-മനാ-ദൃ+ത്യ+ ത്വമാ-രാ+ച്ചി+ത്ത-പുഷ്ക-സമ് .
സ്വ+സ്ഥ-മാ+സ്സ്വ നിരാ-ശങ്കം/ പ+ങ്കേനേവ കൃതോ ജഡഃ .. 64

ചി+ത്തം(ൻ) നാസ്+ത്യേവ മേ ഭൂതം/ മൃത-മേവാ+ദ്യ വേ+ത്തി വാ .
ഭവ നി+ശ്ചയ-വാൻ/ഭൂത്വാ/ ശിലാ-പുരുഷ-നി+ശ്ചലഃ .. 65

പ്രേ+ക്ഷായാ-മസ്തി നോ ചി+ത്തം(ൻ) ത+ദ്വി-ഹീനോ ഽസി ത+ത്ത്വതഃ .
സ കിമർഥ-മനർ/ഥേന ത(ദ്-വ്യ)ർഥേന കദർ/ഥ്യസേ .. 66

അസതാ ചി+ത്തയ+ക്ഷേണ യേ മുധാ+ സ്വവശേ കൃതാഃ .
തേഷാം പേലവ-ബു+ദ്ധീനാം(ഞ്) ച+ന്ദ്രാ-ദശ-നിരു+ത്ഥിതഃ .. 67

ചി+ത്തം(ൻ) ദൂരേ പരി+ത്യ+ജ്യ യോഽസി സോഽസി+ സ്ഥിരോ ഭവ .
ഭവ ഭാവ-നയാ മു+ക്തോ യു+ക്ത്യാ പര-മയാ+ന്വിതഃ .. 68

അസതോ/ യേഽനു-വർത+ന്തേ ചേതസോഽസ+ത്യ-രൂപിണഃ .
വ്യോമ-മാരണ-കർമൈക/നീതകാലാ+ന്ധി-ഗസ്തു താൻ .. 69

വ്യപഗലിത-മനാ മഹാനു-ഭാവോ
ഭവ ഭവ-പാര-ഗതോ ഭവാമ-ലാത്മാ .
സുചിര-മപി വിചാ-രിതം(ൻ) ന ല+ബ്ധം
മല-മമ-ലാ+ത്മനി മാന-സാ+ത്മ കിംചിത് .. 70

ഇ+ത്യാർഷേ+ ശ്രീവാസിഷ്ഠ-മഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ മോ+ക്ഷോ-
പായേ-ഷൂത്പത്തി+പ്രകരണേ
ചിത്താ-ഭാവ+പ്രതി-പാദനം(ൻ) നാമൈക-വിംശ+ത്യുത്തര
ശത-തമഃ സർഗഃ .. 121 ..

ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
8.10.2023